

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pōli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 24. novembra 1880.

O b s e g: Nekateri nasveti gospodinjam o sušenju svinjine. — Kaj početi, če sadno drevó prihaja nerodovitno? — Nekaj o prvem shodu kmetovalcev na Dunaji. (Dalje.) — O veteranskih društvih. (Konec.) — Kos Kranjske o starih časih je stal pod oblastjo koroških vojvodov. — Slovensko slovstvo. — Naši dopisi. — Noviĉar.

Gospodarske stvari.

Nekateri nasveti gospodinjam o sušenju svinjine.

Spisal prof. Povšè.

Bliža se čas kolin, zato menda ne bo odveč, če našim gospodinjam podamo nekoliko nasvetov, po katerih naj se ravnaajo pri sušenju svinjskega mesa, klobas, krač itd.

Kako sušé svinjino na Goriškem, bilo je uže enkrat v „Novicah“ objavljeno. Ker pa naše kranjske gospodinje prekajenji v dimu bolj zaupajo kakor pri prostemu sušenju na zraku, zato jim priporočamo, naj skrbé za pravilno prekajevanje in solenje mesá.

Najprvo naj pazijo na to, da so kosi, ki se v škafe ali čebre vkladajo, prav na gosto vloženi, tako, da nikjer ni praznih medprostorov; zato naj se med večé kose manjši vkladajo. Tudi na to treba paziti, da košĉeni deli ne ležé drug na drugem, ampak da so vmes mesnati kosi.

Da dobi meso tudi prijeten okus, naj se stavi med kose v čebru nekoliko lorberjevih listov in pa celih čebulj. Potem naj se naliĉe vsoljena voda, sestavljena iz 25 kilo vode, 4 kilo soli, 7 dekagr. salpeta in 1¼ kilo cukra; vse to se skuha ter potem ohlajeno naliĉe na meso čez in čez. Tolika množina slane vode zadostuje za 60 kilo mesa. Meso se oteži, kakor navadno, in ta voda mora do vrha čebra, to je, čez vloženo meseno maso stati. V 14 dneh je vloženo meso popolnoma osoljeno, prav prijetnega okusa, lepe barve in mehko. Salpeter ima namreĉ lastnost, da po njem meso postane lepo rudeĉe in se tudi dalje časa dobro ohrani. Preveĉ salpeta pa se ne sme porabiti, sicer ĉlovek, ki tako meso jé, ĉuti bolezní v želodcu in ĉevah; cukar pa vpliva na meso, da postane bolj mehko in ostane soĉno.

Da se meso hitreje v dimu posuši, svetujemo, da se nasoljeni kosi z otrobi posujejo in taki obesijo v dim. Otrobi storé, da dim ne gre pregloboko v meso, da se vodeni puhi, kakoršni se vedno v kuhinjah razvijajo, na otrobih zbirajo, kateri sicer se zgostujejo na mesu in delajo meso prevlažno, tako, da se neredno in počasi suši; tudi silijo ti vodeni puhi, po dimu nekako okisani, v meso, katero vsled tega postane prerujavo, pusto in neprijetnega dimastega okusa. Otrobi se potem lahko, predno se meso rabi, ostrgajo.

Naj pazijo slednjiĉ gospodinje tudi na to, da ne sušé mesá v prevroĉem dimu, ker ta prouzroĉuje, da se iz mesa mastni deli cedé, to pa zeló kvári dobroto svinjine.

Posušena svinjina naj se hrani v zraĉnih prostorih; zatuhli vlažni hrami niso za to; v takih ne bo dolgo časa brez ĉrviĉev, ki ostudijo svinjino ter jo tudi jako ošĉkujejo.

Poskusite gospodinje!

Kaj početi, če sadno drevó prihaja nerodovitno?

Pogostoma si gospodarji belijo glavo s tem, kako bi pomagali, da bi drevo, katero več ali manj hira, rodovitno naredili. „Slov. Gosp.“ je o tem priobĉil dober pouk, ki ga tudi mi našim ĉitateljem priobĉimo. Tako-le se glasi:

Nerodovitnost sadunosnih dreves izvira iz raznovrstnih vzrokov, in kdor jej hoĉe v okom priti, mora najprej te vzroke poznati. Ti vzroki so pa dvojni: deloma unanji, deloma notranji. Unanji vzroki pa so: neprimerno obnebje, lega, neprimerna zemlja za posajeno sorto; vzroki notranji, ki v drevesu samem ležijo, pa so: premoĉna in presilna ali pa oslabljena životna delavnost.

Ako je podnebje in lega za katero sorto neugodna, ako les te sorte popolnem ne dozorí, ako pogosto cvetni popki pomrznejo, takrat je potreba, da se posajeno drevo z drevesom druge sorte, katera po skušnjah v tem kraji in v teh razmerah dobro prospeva, zameni ali vsaj precepi ali požlahni.

Ako je vzrok te drevesne nerodovitnosti nerodovita zemlja, treba je to napako kolikor mogoĉe odstraniti.

Ako je zemlja premokrotna, treba jo je odvodniti in posušiti, preslabo zemljo z boljšo zemljo vzboljšati in jej gnoja mešanĉa (komposta) primešati, to je, zemljo pomladiti.

Ako izvira drevesna nerodovitnost od tega, da je drevo pregloboko vsajeno, kar se le prepogosto in prerado godí, se tũ dá le prav redkokedaj kaj pomagati, vsaj popolno ne, ako se površna prst okoli drevesa nekoliko odkoplje. Če tako drevo še ne stojí ĉez 10 let, se mora kolikor mogoĉe okoli in okoli okopati in drevo s celo grudo toliko vzdigniti, da pride tako v pravo višino.

Ako pa leží vzrok nerodovitnosti v drevesu samem, in sicer v tem, da drevo premoĉno žene, tu

pomaga malo globočejša zareza v kožo drevesno, tako imenovano „puščanje“ na deblu in po debelejših vejah. Včasih pomaga, ako se drevesu poleti nekatere korenine odčesneje.

Ko bi zemlja, v kateri drevo stoji, bila preobna, premastna, morajo se okoli drevesa sadeži posaditi, ki zemljo močno izvlečejo, kakor pesa, selar itd. Če je pa drevo samo na sebi uže slabo in preslabo raste, se mu mora kruna sama pomladiti in brž ko kaj mladik iz krone požene, se mora drevesu gnojiti in sploh zemlja okoli drevesa vzboljšati.

Neredki vzrok nerodovitnosti sadunosnih dreves je tako imenovano pometavanje cvetja pri peščičastem drevju. Ako se blizu cvetja naglo mladike porastejo, drevo rado cvetje pomeče zato, ker rast onih mladik vse soke na se povleče in tako cvetje preraste in oslabi. Najboljše sredstvo je puščanje na vejah. S tem se eden del redivnih sokov v spodnjih delih vej zadržuje, da mladike prebohotno ne morejo več cvetja preraščati.

V prihišnih vrtih se prav rado zgodi, da drevesca prebujno rastejo, pa ne rodijo, ker njihove korenine v premočno gnojene grede segajo, kar se posebno v špargeljnovih gredah primeri. Tu je mnogokrat težko pomagati. Sočivne grede morajo dobre pridelke vreči in se morajo ravno zaradi tega krepko gnojiti, to pa ravno močno rast sadunosnih dreves pospešuje. Pridružijo se še hude bolezni, kakor smod, rak, zmrzlina in tako se godi, da posebno jablane in češnje, ki v takih sočivnih vrtih stojé, prav revno prospevajo. Nekaj pomaga se, ako se zidna sipa okoli korenin in med nje nasuje, še bolje pa kaže v takih vrtih le hruške, češnje in slive saditi, ne pa jablan in češenj.

Primeri se pa tudi ne redkokrat, da je spodnja zemlja, v kateri drevesa stojé, uže popolno izsesana in da drevju hrane in zemeljne moči primanjkuje. Tu pomaga razen močnega obrezanja in trebljenja dreves pognojitvev spodnje zemlje. Za to pa je najboljši gnoj iz greznic in smradotokov, kateremu se še lesnega pepela primeša. Gnoj se mora z vodo stanjšati, na kar se potem ta zmes poleti v luknje blizu drevesa, najbolje meseca julija ali avgusta vliva. Luknje se napravijo $\frac{1}{2}$ metra globoke, v katere se potem $\frac{1}{2}$ škropivnice takega gnoja vlije in z vodo dopolni. Tri luknje zadostujejo na eno drevo.

Nekaj o prvem shodu kmetovalcev na Dunaji.

(Dalje.)

5. *vprašanje*. Katerih sredstev bi se bilo poslužiti, da se kredit malih poljedelcev povzdigne, in da se kredit za poljedelce sploh vredi — ob enem pa tudi ljudstvo na kmetih varuje razširjajočega se oderuštva?

O tem vprašanji, kateremu je bil baron Dobelhof poročevalec, sprejeli so se po obširnem, živahnem razgovoru sledeči sklepi:

a) Shod kmetovalcev izreka svoje polno prepričanje, da se pogoj obstanku našega kmetijstva in obrtnijstva, to je, denar na nizke obresti samo tedaj sme upati, kedar uvede država v svojem gospodarstvu ravnotežje in ne daje vedno s svojimi posojili nerabljenemu kapitalu visokih obresti, in s tem delavnim ljudem potreben kapital odtega ali vsaj zelo podražuje. — b) Shod kmetovalcev spoznava ustanovljenje zavodov na zastavna pisma (Pfandbrief-Instituten), zadrug dolžnikov, kakor tudi v vpeljavi deželskih hipoteknih bank za najbistveneje sredstvo, po katerem

se morejo kmetovalcem neodpovedljiva posojila na zemljišča preskrbeti na zmerne obresti in proti ugodnim pogojem vračevanja. Vendar pa shod kmetovalcev hranilnice na kmetih spoznava za tiste zavode, kateri imajo tudi za primerljivejši oživiljenja ravno priporočenih naprav — v prvi vrsti poklic, malim posestvom potrebna posojila dajati. Shod kmetovalcev pa ob enem svoje prepričanje izreka, da morajo hranilnice to svojo nalogo samo tedaj spolnovati, ako mero za obresti znižajo, pogoje vračevanja zboljšajo in slučaje za pravico napoved omejijo. Odstranjenje postavnih določeb, po katerih se ima čisti dohodek obračati za dobrodelne namene — zveza posamnih zavodov med seboj in vpeljana premakljivost vloženega denarja po razširjenem delokrogu — dale bi sredstva v ta namen. — c) Silno potrebno je pripravno prestrojenje sirotinskih blagajnic po razmerah sedanjega časa. — d) Shodu kmetovalcev se zdé priporočila vredna zemljiška dolžna pisma, kakoršna so na Pruskem vpeljana po tamošnji zemljiško-knjižni postavi, — posebno v ta namen, da ta pisma pri zavodih hranilnic nadomestijo zastavna pisma in tako hranilnicam preskrbé neodpovedljivega kapitala. — e) Shod kmetovalcev izreka, da je vsekakor potrebno, da c. kr. priv. avstr.-ogerska banka po sedanjem stanu denarnega trga popolnem neopravičeno visoko mero obresti od svojih posojil na nepremakljivo imetje zniža. Bilo bi se tudi na tako prestrojenje zavoda ozirati, po katerem bi se na potrebe poljedelstva gledalo. — f) Shod kmetovalcev izreka svoje prepričanje, da se s tem, da se patent o dohodninskem davku od leta 1849. obrača tudi na tiste kreditne zadrug, posojilnice in založnice, katere obstojé na temelju svoje lastne pomoči, nimajo namena, dobička iskati ter so omejene na lastne ude — obstanek teh zadrug krati, celo nemogoč stori. Samo o tem, da se davki kar prej priredijo in te družbe, kakor je upati, popolnem oproste, uvidi sredstvo, po katerem se kreditnim potrebam kmetovalcev more zadostiti. — g) V zadovoljenje začasnih denarnih potreb poljedelcev za stroške gospodarstva in zboljšavanja ne zadostuje pri posojilnicah in založnicah navadni trimesečni kredit na menjice, ampak razmere poljedelskega gospodarstva zahtevajo podaljšanje zapadnega obroka. — h) Menjice in poročstva se pri posojilih za male posestnike menj priporočajo, in so rabljive samo pri kratkih obrokih. V varstvo posojil na dalje obroke je zastavljanje poljskih pridelkov ali zemljišč sredstvo, katero se z naturo poljedelskega gospodarstva bolj vjema, — vendar pa se zastavljanje zemljišč le s tem pogojem priporoča, da se pri tem državne pristojbine znižajo. — i) Zelo je želeto, da hranilnice oddajanje posojil na kratke obroke v svoj delokrog sprejmejo. — k) Osamljene poljedelske kreditne zadrug ne morejo potrebam zadostovati, temveč je tudi tem treba enako s hranilnicami glavnih zavodov v sredstvih prometa.

6. *vprašanje*. Katerih postavnih določil bi bilo treba, da se zemljišča zložé (arondirajo) v onih delih avstrijskih dežel, v katerih razdelitev polja in način obdelavanja to pri-pusté in priporočajo?

O tem vprašanji, kateremu je bil poročevalec gosp. Smetana, sprejel se je sledeči sklep: Shodu kmetovalcev zdi se v prid poljedelstva nujno potrebno, da se po poti pristojnega postavodajstva zložba zemljišč, in to, ako treba, posilno izvrši.

7. *vprašanje*. Poleg colnine so za izvažanje poljskih pridelkov v prvi vrsti tarife železnice pomenljive. Katera pota naj bi se nastopila, da se na to stran varujemo škode po sosednih državah.